

חוק הגנת הצומח, התשט"ז-1956¹

הגדרות

1. בחוק זה -

"צמח" - לרבות פריו וכל חלק של צמח;

"מוצר צמח" - חומר מעובד ובלתי-מעובד שמוצאו, כולו או מקצתו מן הצמח, למעט -

(1) נוזלים ושמונים;

(2) מוצרי-מזון שעברו תהליך של עיקור, פיסטור, תסיסה או מליחה;

(3) מוצרי-מזון שעברו תהליך תעשייתי אחר שיש בו, לדעת שר החקלאות כפי שיקבע בצו, כדי להשמיד נגעים;

"נגע" - גוף חי או צומח, לרבות חידק ונגיף, שטבעם לעורר מחלות בצמחים או לגרום להם נזק בכל דרך אחרת;

"אמצעי-לווי" - כל כלי-קיבול או חומר-אריזה לצמחים או למוצרי-צמחים, וכן מבנה, כלי-רכב, מכשיר, אדמה, זבל, חומר כימי או חומר אחר שנועדו לשמש או ששימשו לגידול צמחים, לאיסופם, לקטיפתם, להחסנתם, להובלתם או לטיפול אחר בהם;

"בעל" - לגבי מקרקעים, צמחים, מוצרי-צמחים ואמצעי-לווי - לרבות אדם שהם ברשותו או בהחזקתו.

"חומר כימי" - לרבות מיקרואורגניזמים.

סמכות להתקין תקנות להגנת הצומח

(תיקון התש"ל)

2. שר החקלאות רשאי, במידה שראה צורך בכך כדי למנוע נגעים והתפשטותם, להתקין תקנות הבאות -

(1) לאסור, להגביל או להסדיר את טלטולם של צמחים, של מוצרי-צמחים, של נגעים ושל אמצעי-לווי;

(2) לאסור, להגביל או להסדיר את יבואם ואת יצואם של צמחים, של מוצרי-צמחים, של נגעים ושל אמצעי-לווי, ובכלל זה מתן תעודות בדבר בריאותם ומוצאם של צמחים ומוצרי-צמחים המיועדים ליצוא;

(3) לאסור, להגביל או להסדיר את ייצורם של צמחים לריבוי ואת מכירתם;

(4) להסדיר את מכירתם והפצתם של חמרים כימיים שנועדו לביעור נגעים, אריזתם ויבואם, לרבות קביעת תקנים לחמרים אלה לענין מכירה והפצה.

חמרים לויסות הצמיחה

(תיקון התש"ל)

2א. שר החקלאות רשאי, בצו, להסדיר, להגביל או לאסור יבואם, אריזתם, מכירתם והפצתם של חמרים המיועדים לויסות הצמיחה של צמחים ולויסות היבול.

סמכות לבצע פעולות לביעור נגעים

(תיקונים: התשכ"ו, התש"ל)

1א2. (א) שר החקלאות רשאי לבצע, במדינה כולה או בכל חלק ממנה, פעולות לביעור נגעים, לרבות השמדתם של צמחים ושל אמצעי-לווי, בין נגועים ובין בלתי-נגועים (להלן - פעולות הדברה), אם ראה צורך בכך כדי למנוע התפשטות נגעים, לאחר שהתייעץ בוועדה מייעצת לפי סעיף 9 לענייני הדברה (להלן - ועדת ההדברה).

(ב) החליט שר החקלאות על פעולות הדברה, תכין ועדת ההדברה, בעצמה או על ידי אחר, ותאשר תכנית לביצוע הפעולות (להלן - תכנית-הדברה); הפרטים שייכללו בתכנית, תנאי ביצועה ודרכי פרסומה ייקבעו בתקנות.

הרכב ועדת ההדברה

(תיקון התשכ"ו)

2ב. ועדת ההדברה תהיה מורכבת מנציגי ציבור ומעובדי המדינה, שימונו על ידי שר החקלאות, ובלבד שיהיו בה נציג אחד לפחות של שר הבריאות, אחד של רשות שמורות הטבע ואחד של רשות הגנים הלאומיים, ולפחות שליש מחבריה יהיו נציגי ציבור.

הסמכה לביצוע פעולות ההדברה

(תיקון התשכ"ו)

2ג. שר החקלאות רשאי, בהתאם לתכנית הדברה, להסמיך אדם, בתנאים שיקבע, לבצע פעולות הדברה (להלן - בעל הסמכה).

ועדת ערר

(תיקון התשכ"ו)

ד2. (א) הרואה עצמו נפגע מביצוע תכנית הדברה, רשאי לערור עליה, תוך 14 יום מיום פרסומה, לפני ועדת ערר של שלושה: אחד המכהן או הכשיר לכהן כשופט בית-משפט שלום, והוא יתמנה על ידי שר המשפטים יהיה יושב-ראש הועדה, ושניים שימנה שר החקלאות כשאחד מהם לפחות לא יהיה עובד מדינה.

(ב) ועדת הערר רשאית לקבל את הערר, כולו או מקצתו, ולהכניס שינויים בתכנית ההדברה בתנאים וסייגים הנראים לה דרושים לביצוע החלטתה; שר המשפטים רשאי להתקין תקנות הקובעות את סדר הדין לפני הועדה.

בקשת בעל שטח רצוף לבצע בעצמו

(תיקון התשכ"ו)

ה2. (א) מקרקעין ששטחם אינו פחות מ-300 דונם רצופים, רשאי בעליהם, לרבות הזכאי לקבל בשדה את התוצרת החקלאית שלהם, תוך עשרה ימים מיום פרסום תכנית הדברה המתייחסת לאותו שטח, לבקש מועדת ההדברה להרשות לו לבצע בו, בעצמו או על ידי שלוחיו, את הפעולות לביעור נגעים, בהתאם לתכנית ההדברה.

(ב) ועדת ההדברה רשאית לאשר את הבקשה בתנאים וסייגים שתראה או ללא תנאים וסייגים, או לדחותה.

(ג) ועדת ההדברה תודיע את החלטתה לשר החקלאות, למבקש ולבעל ההסמכה.

ערר בעל שטח רצוף

(תיקון התשכ"ו)

ו1. מי שבקשתו לפי סעיף 2 נדחתה, כולה או מקצתה, או מבקש הרואה את עצמו נפגע על ידי תנאים או סייגים שנקבעו על ידי ועדת ההדברה לפי אותו סעיף, רשאי לערור על החלטת הועדה לפני ועדת הערר תוך עשרה ימים מהיום שהודעה לו ההחלטה.

פעולות ביעור בשטחי בטחון

(תיקון התשכ"ו)

ז2. הסמכת בעל הסמכה לביעור נגעים משטחים המוחזקים על ידי צבא-הגנה לישראל או על ידי מערכת הבטחון או המשמשים אותם (בסעיף זה - שטחי-בטחון) וכל הפועלים מטעם בעל הסמכה בשטחים כאמור, וכן קביעת המועדים לביצוע פעולות הביעור בהם, יהיו טעונות אישור של שר הבטחון או של מי שהסמיך לכך בהודעה ברשומות.

הודעה על מועדי ביצוע

(תיקון התשכ"ו)

ח2. (א) על מועדי ביצוען של פעולות לפי תכנית הדברה תפורסם הודעה בשני עתונים יומיים הנקראים באזור פעולות ההדברה וברדיו ותימסר הודעה לרשויות המקומיות הנוגעות בדבר; תכנית שהשר משוכנע שיש לבצעה באורח דחוף, או שינויים בלתי-צפויים בתכנית שחלו בסמוך למועד שבהודעה, אפשר לבצע בלי פרסום על כך בעתונים ובלי הודעה לרשויות המקומיות.

(ב) מקום שחומר ההדברה אינו עשוי לגרום נזק לבריאותו של אדם, או לבריאותם של בהמה או של עוף, רשאי שר החקלאות לפטור מחובת מסירת כל הודעה, אם הוא משוכנע שהדבר דרוש לביצועה היעיל של תכנית ההדברה.

אישור הוצאות

(תיקון התשכ"ו)

ט2. (א) תוך 60 יום לאחר ביצוע תכנית ההדברה יגיש המבצע לוועדת ההדברה פירוט מלא על הוצאותיו בצורה שתורה ועדת ההדברה (להלן - הוצאות ביצוע).

(ב) ועדת ההדברה רשאית לאשר הוצאות-ביצוע סבירות שהוגשו לה, או להשמיט או להפחית מהן כל סכום שהוצא לדעתה שלא לצורך הביצוע או שהוא מוגזם.

הטלת הוצאות על בעלי מקרקעין

(תיקון התשכ"ו)

י2. (א) מקרקעין שנעשתה בהם פעולה לפי תכנית הדברה, או כל מקרקעין אחרים שהפעולה סייעה למניעתם או להדברתם של נגעים בתוכם - ישא בהוצאות בעל המקרקעין, לרבות הזכאי לקבל בשדה את התוצרת החקלאית של אותם מקרקעין.

(ב) בוצעה תכנית ההדברה על ידי בעל הסמכה, יקבע שר החקלאות את שיעור ההשתתפות לפי הוצאות הביצוע שאושרו על ידי ועדת ההדברה.

(ג) שר החקלאות יקבע לגבי כל תכנית הדברה את המבחנים ואת השיטות שלפיהם ייקבע שיעור ההשתתפות בהוצאות ביצוע התכנית על ידי מי שחייב לשאת בהן.

(ד) הרואה עצמו נפגע מהשיעור שנקבע להשתתפותו בהוצאות הביצוע, רשאי לערור לפני ועדת הערר תוך שבעה ימים מהיום שהודע לו השיעור.

דרישת תשלום

(תיקון התשכ"ו)

2יא. (א) מנהל האגף להגנת הצומח במשרד החקלאות או מי שנתמנה לענין סעיף זה על ידי שר החקלאות (להלן - המנהל) ימסור לחייב בהוצאות ההדברה דרישת תשלום, ובה יפרש את הסכום המגיע ממנו לפי קביעת שר החקלאות, את המועד לתשלום ואת שמו ומענו של הזכאי לקבל אותו; מסירת דרישת תשלום כאמור היא תנאי מוקדם לגביית הוצאות הדברה לפי תכנית הדברה.

(ב) תוכן דרישת התשלום והדרכים והמועדים למסירתה ייקבעו בתקנות.

הוצאה לפועל

(תיקון התשכ"ו)

2יב. דין דרישת תשלום, בכל הנוגע להוצאה לפועל, לזכות הערעור ולכל דבר אחר, כדין פסק-דין של בית-משפט בתביעה אזרחית לתשלום הסכום הנקוב בדרישת התשלום, אלא שהגשת ערעור תעכב את ההוצאה לפועל; הוגש הערעור לבית-משפט מחוזי לא תהיה החלטתו ניתנת לערעור נוסף.

קיזוז

(תיקון התשכ"ו)

2יג. (א) בלי לגרוע מזכותם של המדינה או בעל הסמכה לגבות את המגיע להם על פי דרישת תשלום בכל דרך אחרת, מותר לקזז את המגיע כאמור כנגד כספים המגיעים מהמדינה או מבעל הסמכה לבעל המקרקעין או לזכאי לקבל בשדה תוצרת חקלאית, הכל לפי הענין.

(ב) משאין עוד ערעור על דרישת תשלום, רשאי המנהל גם למסור למועצה לייצור ולשיווק תוצרת חקלאית או למועצה לשיווק תוצרת חקלאית שהוקמה כדין או שנתאגדה על פי דין - הודעה המחייבת אותה להעביר את הסכומים הנקובים בדרישת התשלום למי שהם מגיעים על פיה, הכל במידה שמגיעים כספים מאותה מועצה לחייב על פי דרישת התשלום או שיגיעו לה ממנה בעתיד; למועצה שהוקמה או נתאגדה כאמור ייקרא להלן "מועצת-שיווק".

ניכוי על-ידי מועצת שיווק

(תיקון התשכ"ו)

2יד. (א) רשאי שר החקלאות, בהודעה ברשומות, להתיר לבעל-הסמכה שהוא מועצת-שיווק המחלקת בין היצרנים את פדיון התוצרת ששיווקה בעצמה או על ידי אחרים (להלן - קבלני-שיווק) לנכות את הוצאות ההדברה בשיעורים שנקבעו לפי סעיף 2י מסכומי הפדיון המגיעים ליצרנים שבשטחם, או בשטחים סמוכים לשטחם, נעשתה פעולת ההדברה.

(ב) מועצה שניכתה הוצאות ההדברה כאמור תמסור, בתוך חשבון התשלום או בנפרד, הודעה ליצרנים או לקבלני-השיווק שיודיעו על כך ליצרנים.

(ג) דין הודעת-ניכוי שנמסרה ליצרן על ידי המועצה או על ידי קבלן-שיווק כדין דרישת תשלום שנמסרה על ידי המנהל לפי סעיף 2יא.

(ד) לענין סעיף זה, דין גוף המסונף לקבלן-שיווק, או מי שפועל מטעם קבלן לשיווק תוצרת חקלאית (להלן - קבלן-משנה), כדין קבלן-שיווק.

(ה) בערעור על ניכוי הוצאות-הדברה על ידי מועצת השיווק - תהיה היא המשיבה, ובערעור כאמור על ידי קבלן-שיווק - יהיו שניהם, המועצה והקבלן, המשיבים; ובערעור על קבלן-משנה - שלושתם: המועצה, קבלן-השיווק וקבלן-המשנה.

מועצת שיווק כבעל הסמכה

(תיקון התשכ"ו)

2טו. שר החקלאות רשאי להסמיך מועצת-שיווק להיות בעל-הסמכה, ומשעשה כן יהיה להסמכה תוקף אף אם הדין שעל פיו הוקמה מועצת-השיווק, או מסמכי ההתאגדות שלה, לא הקנו לה סמכות לכך, ועל אף כל האמור בהם.

הסדרת גידול צמחים

(תיקון התש"ל)

2טז. (א) שר החקלאות רשאי, בצו, להסדיר, להגביל או לאסור גידולם של צמחים מסויימים באזור פלוני לתקופה פלונית כפי שיקבע, במידה שראה צורך בכך כדי למנוע נגעים או התפשטותם.

(ב) תקפו של צו לפי סעיף-קטן (א) יפקע בתום 60 יום מיום שניתן אם לא אושר או לא בוטל בהחלטה של ועדת הכלכלה של הכנסת לפני תום התקופה האמורה, ובלבד שהזמן שבין כנסת הכנסת לא יבוא במנין.

סמכות לחייב ביעור נגעים

(תיקון התש"ל)

3. (א) שר החקלאות רשאי, בצו, במידה שראה צורך בכך כדי למנוע נגעים או התפשטותם, לחייב את בעליהם של מקרקעין, של צמחים או של מוצרי-צמחים ושל אמצעי-לוואי, לבצע פעולות-ביעור, לרבות השמדת צמחים ומוצרי-צמחים, בין נגועים ובין בלתי-נגועים, והשמדת אמצעי-לוואי, למעט מבנים וכלי-רכב.

(ב) צו כאמור יכול שיהא כללי או אישי.

רשיון לביעור נגעים

4. (א) שר החקלאות רשאי, בתקנות, לאסור על התעסקות בביעור נגעים בלי רשיון ולקבוע תנאים למתן הרשיון ולאופן השימוש בו.

(ב) הוראה זו אינה חלה על חקלאים המבערים נגעים לצרכי משקיהם כשהם מבערים אותם בתחום ישובם, בין בנפרד ובין במשותף.

ביטוח חובה

(תיקון התשכ"ו)

5. שר החקלאות רשאי, בתקנות, לחייב בעלי רשיון לביעור נגעים, וועדת ההדברה רשאית בתכנית-הדברה לחייב בעלי-הסמכה, לבטח את עצמם ואת המועסקים על ידיהם, לטובתם ולטובת כל צד שלישי, מפני כל נזק או הפסד עקב פעולה לביעור נגעים, ורשאי שר החקלאות לקבוע בתקנות את דרך הביטוח ואת היקפו.

אישור מכשירים ושיטות עבודה

6. שר החקלאות רשאי, בתקנות, לאסור, בביעור נגעים בחמרים כימיים, את השימוש במכשירים ובשיטות-עבודה שאין עליהם אישור מטעם רשות שיקבע.

הסדר השימוש בחמרים כימיים

7. ראה שר החקלאות שחמרים כימיים מסויימים לביעור נגעים יש בהם סכנה לאדם, לבעלי-חיים או לצמחים, רשאי הוא, בתקנות, לאסור, להגביל או להסדיר את השימוש בחמרים אלה לענין חוק זה.

אגרות

8. שר החקלאות רשאי להתקין תקנות בדבר אגרות בעד שירות הניתן על ידי עובד הציבור עקב הוראות לפי חוק זה, לרבות מתן רשיונות, היתרים ואישורים ובעד בקשות למתן שירות כאמור.

ועדות מייעצות

9. שר החקלאות ימנה לענין חוק זה ועדות מייעצות מורכבות מנציגי הציבור ומעובדי המדינה, ולא יתקין תקנות לפי חוק זה אלא לאחר התייעצות בועדה מייעצת שנתמנתה כאמור.

מינוי מפקחים על הצמח

10. שר החקלאות ימנה מפקחים לענין חוק זה (להלן - מפקח על הצמח).

זכות כניסה

(תיקון התשכ"ו)

11. (א) מפקח על הצמח רשאי להיכנס בכל שעה סבירה לכל מקום, למעט בית-מגורים, ולעלות על כל כלי-רכב ולערוך בהם חיפוש אם נראה לו לעשות כן לשם ביצוע תפקידו.

(ב) מבצע תכנית-הדברה והמועסקים על ידיו יהיו רשאים להיכנס בכל עת סבירה לכל מקום, למעט בית-מגורים, כדי לעשות בו כל פעולה הדרושה בביצוע התכנית או כדי לפקח או כדי לערוך בקורת על הביצוע.

(ג) לא יהיה אדם אחראי בנזיקין על מעשה שעשה לביצוע פעולה לפי חוק זה ושהיה דרוש לביצוע הפעולה ובלבד שנקט אמצעים סבירים למניעת הנזיקין; אולם שר החקלאות רשאי, לפי שיקול-דעתו, לפצות, או להורות לבעל הסמכה שיפצה, את הנפגע על הנזק שנגרם לו עקב ביצוע תכנית-הדברה, כולו או מקצתו, ולקבוע את שיעור הפיצוי.

חקירות

(תיקון התשי"ל)

11א. שר המשטרה רשאי להסמיך, בצו כללי או מיוחד, ולתקופה שלא תעלה על 12 חדשים, מפקח שנתמנה לפי סעיף 10, לערוך חקירות לשם מניעת עבירות על חוק זה והתקנות שהותקנו על פיו או לשם גילוי, ומפקח כאמור יהא רשאי להשתמש בכל הסמכויות הנתונות לקצין-משטרה בדרגת מפקח ומעלה לפי סעיף 2 לפקודת הפרוצדורה הפלילית (עדות).

זכות בדיקה

12. מפקח על הצמח רשאי, אם נראה לו לעשות כן לשם ביצוע תפקידו, לבדוק צמחים, מוצרי-צמחים ואמצעי-לוואי ולקחת דוגמאות מהם, ללא תשלום פיצויים, לבדקן במעבדה או לנהוג בהן בדרך אחרת.

ביצוע על-ידי מפקח

13. חייב אדם, על פי חוק זה או תקנה לפיו, לבצע פעולה ולא ביצעה תוך המועד שנקבע לכך, רשאי מפקח על הצמח לבצע אותה פעולה על חשבון האדם.

זכות תפיסה

(תיקון התשכ"ו)

14. (א) היה למפקח על הצמח יסוד סביר להניח שנעברה עבירה על הוראת חוק זה או על תקנה לפיו בצמחים, במוצרי-צמחים, בנגעים, בחמרים כימיים שנועדו לביעור נגעים, בכלי-קיבול וחמרי-אריזה או באמצעי-לוואי - למעט מבנים וכלי-רכב - או שהם עשויים להקל על גילוי עבירה כאמור, או לשמש הוכחה במשפט עליה, רשאי הוא לתפסם.

(ב) דבר שנתפס כאמור יוחזק עד שבית המשפט יחליט מה ייעשה בו או עד שיוחזר למי שנתפס ממנו.

(ג) נתפס דבר כאמור ולדעת שר החקלאות יש בו משום סכנה להתפשטות נגעים, רשאי הוא להורות על השמדתו של הדבר ללא תשלום פיצויים, או על טיפול בו בכל דרך אחרת על חשבון הבעל.

סמכות לשלם פיצויים

(תיקון התש"ל)

15. (א) שר החקלאות רשאי להעניק פיצויים בעד צמחים, מוצרי-צמחים או אמצעי-לוואי שהושמדו כדין לפי חוק זה.

(ב) הרואה עצמו נפגע מהחלטת שר החקלאות לפי סעיף-קטן (א) - למעט החלטה שלא להעניק פיצויים בכלל - רשאי לערור לפני ועדת-ערר שנתמנתה לענין סעיף 22 על שווי הנזק שנקבע לו.

(ג) ועדת הערר רשאית לקבל את הערר, כולו או מקצתו, או לדחותו.

עבירות ועונשים

(תיקון התשכ"ו)

16. העובר על הוראת חוק זה, לרבות תקנה לפיו, וכן המפריע למפקח על הצמח או המונע בעדו מלבצע את תפקידו או המפריע לבעל ההסמכה למלא תפקידיו בהתאם להוראות חוק זה, דינו - מאסר שנתיים או קנס אלפיים לירות.

דין המדינה

(תיקון התשכ"ו)

16א. חוק זה יחול על המדינה כבעל מקרקעין או כזכאי לקבל בשדה תוצרת חקלאית, כמו על כל בעל מקרקעין או זכאי כאמור.

מסירת צווים

17. מסירתו של צו אישי תהא מסירה כדין אם נשלח בדואר לאדם אשר לו נועד לפי מען מקום-מגוריו הרגיל או מקום-מגוריו האחרון או מקום-עסקיו הרגיל או מקום-עסקיו האחרון, או הוצג במקום בולט על פני המקרקעין שהצו נוגע להם, או שבהם נמצא הדבר שעליו ניתן הצו.

ביטול

18. פקודת ההגנה על הצומח - בטלה.

ביצוע

19. שר החקלאות ממונה על ביצוע חוק זה והוא רשאי לאצול מסמכויותיו לפי חוק זה, חוץ מן הסמכות להתקין תקנות וליתן צווים כלליים.

קדיש לוז
שר החקלאות

דוד בן-גוריון
ראש הממשלה

יצחק בן-צבי
נשיא המדינה

¹ ס"ח 206, התשט"ז, עמ' 79.
תיקונים:
ס"ח 478, התשכ"ו, עמ' 44;
ס"ח 587, התש"ל (25.3.1970), עמ' 36;
ס"ח 1057, התשמ"ב (4.8.1982), עמ' 204.